
Universitetet i Agder takker utvalget for en fyldig rapport om et svært viktig tema og avgir følgende høringsuttalelse:

Kapittel 6: Lærerutdanningene

Ekspertgruppen anbefaler at spesialpedagogiske emner med vekt på forebygging og tilpasset opplæring må vektlegges sterkere.

- UiA støtter utvalgets konklusjon om at spesialpedagogiske temaer er viktige å ha inn i lærerutdanningene. Derfor er slike temaer også tatt med både i forskrift og i nasjonale retningslinjer for barnehagelærerutdanning, grunnskolelærerutdanning og lektorutdanning. En må regne med at de også er kommet med i institusjonenes programplaner. En kan stille spørsmål om det er formulert tydelig nok. Nasjonalt råd for lærerutdanning har ansvar for en gjennomgang av de nasjonale retningslinjene tilhørende alle utdanningene. Gruppene som er gitt ansvar for de ulike utdanningene, bør oppfordres til å ha et spesielt øye til disse temaene og vurdere om noen læringsutbyttebeskrivelser bør skjerpes. I tillegg bør institusjonene oppfordres til at temaene blir behandlet etter forutsetningene. Selv om disse temaene bør være en del av alle fag, og at høyfrekvente vanskeområder legges til de respektive fagene, må det legges et ekstra ansvar på PEL- og profesjonsfaget. Vi ser at BLU byr på en ekstra utfordring gjennom organiseringen i kunnskapsområder.
- Det springende punkt vil være hvordan dette blir lagt til rette for studentene i undervisningen. Institusjonene bør oppfordres til å sikre at studentene møter lærerutdannere med spesialisert kompetanse.

Ekspertgruppen anbefaler at det opprettes en femårig, forskningsbasert grunnskolelærerutdanning, og at det etableres masterprogram i fagdidaktikk med vekt på tilpasset opplæring og inkludering ved lærerutdanningsinstitusjonene som i dag har masterprogram i tilpasset opplæring

- UiA støtter, som gruppen gjør, regjeringens siktemål om å innføre femårig grunnskolelærerutdanning på mastergradsnivå fra 2017, og vi imøteser signaler om utforming. I denne sammenheng vil vi understreke betydningen av at nye planer gir rom for å etablere mastergradsprofiler i et bredt spekter av skolens undervisningsfag, og en bør også vurdere mastertilbud i skolerelevante som spesialpedagogikk. Barnehager, grunnskoler og videregående opplæring har behov for lærere som har forskjellig kompetanse og styrke.
- UiA deler *ikke* gruppens oppfatning at disse tilbudene skal plasseres bare der hvor det er master i tilpasset opplæring.
- I forbindelse med utvikling av karriereveier for lærere mener vi et det er en god ide å utdanne *lærerspesialister* på det spesialpedagogiske feltet.
- Spesialpedagogiske tema bør også, slik det anbefales i innstillingen, være en del av den store EVU-satsingen, manifestert gjennom regjeringens «Lærerløftet».

Kapittel 7

Bachelor i spesialpedagogikk

Ekspertgruppen anbefaler at en bachelorutdanning i spesialpedagogikk tar sikte på å skape og utvikle sammenhenger mellom de ulike spesialpedagogiske emnene og fagområdene, og organiseres som et treårig integrert studium. Bachelorutdanningen skal være en bred grunnutdanning som danner grunnlaget for spesialisering på mastergradsnivå.

- Utvalgets beskrivelse av spesialpedagogikk bachelor mangler oppmerksomhet på kandidatenes arbeidsmuligheter, samt samfunnets behov for spesialpedagogisk kompetanse utenfor grunnopplæring og barnehage. Flere arbeidsområder kan være aktuelle for personer med bachelor i spesialpedagogikk (f.eks. barnevern, eldreomsorg, habilitering) og innholdet i bachelor studier burde reflektere disse mulighetene. Vi er imidlertid enig i at det fortsatt bør være et stort fokus på grunnopplæring og barnehage.
- UiA støtter utvalgets anbefaling om at bachelor i spesialpedagogikk må inneholde praksis og forslag til å endre finansieringskategori fra F til D, når selve programmene har en tydelig profesjonsorientering.

Master i spesialpedagogikk

- Rapporten legger stor vekt på at ulike vansker ivaretas når de beskriver master i spesialpedagogikk. Vi er enig i at dette er viktig. Vi vil imidlertid understreke behovet for at masterutdanningene tar utgangspunkt i både et relasjonelt og kategorisk perspektiv. Dette må avspeiles i utdanningen.
- Utvalgets forslag til spesialiseringer i master i spesialpedagogikk legger for mye vekt på et kategorisk perspektiv som i liten grad reflekterer de komplekse og sammensatte utfordringene barn med ulike «profiler» møter. Denne tenkningen gir også utfordringer når det gjelder den kompetansen som skole og barnehagen vil kunne rekruttere blant ferdigutdannet spesialpedagoger. Vi ønsker et masterprogram der studenter kan få utdanne seg i både spesifikke lærevansker og atferdsvansker og/eller andre kombinasjoner av problematikker. Dette kan bidra til at skoler ikke blir satt i den uheldige situasjonen hvor de må velge mellom å ansette en spesialpedagog for å jobbe primært med atferdsvansker eller en spesialpedagog med en fordypning i spesifikke lærevansker. Her vil vi også nevne at PPT ikke er organisert på en slik måte at en PP-rådgiver kun arbeider innenfor et vanskeområde. PP-rådgiverne må ha et mye bredere kunnskapsgrunnlag. Vi vil også peke på at institusjonene utover i landet kun kan ha en master i spesialpedagogikk som målsetting og det vil være uheldig for de ulike regionene som institusjonene har ansvar for dersom de ikke kan gi et bredt tilbud.
- Utvalgets forslag om at opptakskrav til master i spesialpedagogikk med 90 sp i spesialpedagogikk, eller 60 sp spesialpedagogikk + 30 pedagogikk, er ikke realistisk. Per i dag har GLU studenter ikke rom for flere en 30 sp spesialpedagogikk (beskrevet som «skolerelevant fag») i Rammeplanen for LU. Utvalgets forslag innebærer at ferdig utdannet GLU studenter ville måtte skaffe seg 30 sp spesialpedagogikk før de kunne søke opptak til master. Utvalget sier samtidig ingenting om en utvidelse av antall studiepoeng i GLU utover dagens 30 sp (for programmer som tilbyr spesialpedagogikk som skolerelevant fag). Vi anbefaler at opptakskravet er bachelor i spesialpedagogikk eller grunnutdanning innenfor GLU (60 sp pedagogikk), BLU (45 sp pedagogikk) eller PPU (30sp pedagogikk).
- Ekspertgruppen peker på at det er et udekket behov innenfor enkelte spesialpedagogiske spesialiseringer. Vi er positive til at norske utdanningsinstitusjoner samarbeider om masterstudier, for eksempel innenfor logopedi der UiA kan bidra med kompetanse både innenfor det språklige og spesialpedagogiske området.

Etablering av nye master/bachelorprogrammer

- Under kap. 7.1.4 i rapporten beskrives forventninger til fag- og forskningsmiljøer. Disse kriteriene kan med fordel utvides og legges ned som «akkrediteringskriteria» slik at utdanningsinstitusjoner i oppbyggingsprosesser kan arbeide mot etablering av framtidige studier i spesialpedagogikk etter tydelige retningslinjer.

Autorisasjon av spesialpedagoger (Rammeplan)

- UiA er enig med utvalget i at en nasjonal rammeplan for spesialpedagog utdanningen ikke er en fordel på det nåværende tidspunktet. Det er likevel en utfordring i forhold til profesjonsbygging. Som utvalget påpeker: «Det er ingen krav om at man må ha gjennomført et visst antall studiepoeng i spesialpedagogikk for at man skal kunne kalle seg for spesialpedagog. Innholdet i utdanningene varierer både i prioritering av fagområder og omfang. Det må derfor gjøres et betydelig arbeid av utdanningsinstitusjonene for å samarbeide om en mer enhetlig forskningsbasert *spesialpedagogisk utdanning.*» (s. 120).

- UiA ønsker heller ikke en rammeplan for bachelorutdanningen. I dag ser vi i hovedsak 3 profiler for denne: (1) Disiplinorientert, (2) Fokus på skole og barnehage (3) Fokus på skole og barnehage samt andre arenaer som barnevern, omsorg for psykisk utviklingshemmede og habilitering. Vi er imidlertid enige med ekspertgruppa om behovet for praksis og ressurser knyttet til dette. Hvordan dette skal gjøres uten rammestyring er imidlertid uklart.
- Rapporten har i liten grad fokus på Bachelor-studiet i spesialpedagogikk og det er behov for ytterligere utredning om hva en ønsker med dette studiet. Vi er enige i at spesialpedagog BA skal kunne tilsettes i barnehage, grunnsopplæring og voksenopplæring. For grunnsopplæringen vil dette imidlertid kreve at Grunnskolelova åpner for andre grupper enn undervisningspersonell slik det beskrives i kapittel 10. Utvalget foreslår at kandidater med bac spesialpedagogikk erstatter assistenten. Spesialpedagog BA har en bachelorgrad og det er viktig at dette ikke blir en assistentrolle. Dette må avspeiles både i arbeidsoppgaver og lønn.
- UiA støtter ikke Ekspertgruppens forslag om å gi begrenset undervisningskompetanse til kandidater med en bachelorutdanning i spesialpedagogikk. Vi støtter heller ikke forslaget om å gi begrenset undervisningskompetanse til kandidater med mastegradsutdanning i spesialpedagogikk når denne ikke bygger på godkjent lærerutdanning. Vi vil i denne sammenhengen vise til bestemmelsen i Opplæringsloven § 10-1 om krav til kompetanse ved tilsetning av undervisningspersonell og understreke viktigheten av at denne bestemmelsen opprettholdes. Spesialundervisning er en integrert del av grunnskolen og kan ikke adskilles fra den ordinære opplæringen. (side 15)
- Det er behov for en avklaring av hvem som kan kalle seg spesialpedagog. Dette må også sees i sammenheng med en eventuell rammeplan
- UiA støtter utvalgets forslag om at problemstillinger knyttet til kulturkompetanse og minoritet- og urspråk må gå inn som del av den generelle spesialpedagogiske kompetansen. (side 17 og 18)
- UiA støtter utvalget i synet på det ulogiske i at bachelor- og masterutdanningene i spesialpedagogikk er unntatt skikkethetsvurdering. (side 18)

7.4.1. Plassering/dimensjonering

Ekspertgruppene skriver at det i dag finnes mange utdanninger i spesialpedagogikk spredt utover landet. Flere utdanninger gis ved institusjoner med små og sårbare spesialpedagogiske fagmiljøer. For å styrke utdanningenes faglige robusthet anbefaler ekspertgruppen at enkelte av studietilbudene konsentreres/legges til noen studiesteder.

- Logopedi er et fag- og forskningsfelt som innbefatter kommunikasjons-, språk-, tale-, stemme- og svelgevaner samt behandlingen av slike vansker. Logopeder arbeider i skolen, dessuten innafor helse- og rehabilitering i regi av helse- og omsorgstjenestelova og, som privatpraktiserende, lov om folketrygd. Ekspertgruppa, som har bestått av personer med bakgrunn fra opplæringssektoren og spesialpedagogikk, har ikke tatt innover seg at de sentrale faglige komponentene i logopedi er medisinske og språkvitenskapelige fag, selv om logopedisk virke og logopedutdanning også krever kunnskap i spesialpedagogikk. I tråd med dette er logopedi i utlandet - Speech and Language Pathology/Therapy - oftest knytta til et helse/medisinsk fakultet. UiA er derfor enig i Norsk Logopedlags forståelse av faget som et eget fag, forskjellig fra spesialpedagogikk. Vi er derfor uenig i den tette forbindelsen mellom spesialpedagogikk og logopedi som ekspertgruppen har lagt til grunn for sine vurderinger og forslag. Logopedi består av langt mer og vesensforskjellig annet enn spesialpedagogikk.
- I dag omfatter logopediutdanning i Norge utelukkende studietilbud på masternivå, på toppen av en BA uten logopedfaglig innhold. Dette gjelder alle utdanningene, dvs. i Oslo, Bergen, Tromsø, Bodø og Trondheim. Studieprogrammene i Oslo, Tromsø og Bodø har alle en klar spesialpedagogisk orientering. Bergen har en mer helsefaglig/psykologisk innretning, mens Trondheim har en tydeligere språklig orientering. Masterutdanningen i Trondheim er erfaringsbasert, mens alle de andre tar opp studenter direkte etter bachelorstudiet, som kan være innenfor spesialpedagogikk, pedagogikk, psykologi, helsefag, lingvistikk, fonetikk, m.fl. Bachelorstudiene forbereder således ikke egentlig til en master i logopedi. Dette har som en nødvendig konsekvens at emnene som kan tilbys på

masternivå, er nødt til å dekke grunnkunnskap og -ferdigheter innenfor logopedi, selv om studieprogresjonen rimeligvis kan være noe raskere enn på bachelornivå. Sammen med NTNU har UiA tatt initiativ til et nasjonalt SAK-samarbeid om en 5-årig MA i logopedi. Ettersom ingen av universitetene alene kan eller vil bære en slik utdanning, må det både samarbeid, arbeidsdeling og konsentrasjon til på nasjonalt plan. Målet med den pågående SAK-utredningen er å bidra til å heve utdanningskvaliteten i logopedi til det samme nivå som i landene vi bør sammenligne oss med, der logopediutdanningen er på 4-5 år. Gjennom et toårsstudium, som er det eneste som nå tilbys i Norge, kan kandidatene på ingen måte nå fram til samme utdanningsnivå innen logopedi sammenlignet med 4-5-års utdanning, som er det vi finner i andre land.

- Tross flere forsøk gjennom mange år har det ikke lyktes de norske logopedene få aksept for en egen akkreditering som logoped, slik vi finner f.eks. i Sverige (der kravet til å bli akkreditert som logoped er minst fire års logopedutdanning). Vi ser for oss at hvis en får til en nasjonal logopedutdanning på fem år, vil kun kandidater som har gjennomført dette 5-årige logopedistudiet bli fullt akkreditert som logopeder (en god helsefaglig del i utdanning er spesielt viktig for slik akkreditering). Målet med SAK-samarbeidet er altså å tilby et profesjonsstudium på bachelor- pluss masternivå, et femårig studieløp som dekker alle de viktige områdene innen faget på en måte som setter studenter i stand til å utøve logopedyrket på samme nivå som i utlandet. Disse logopedene vil også være i stand til å utføre forskning innen logopedi med utgangspunkt i logopedfaget selv, ikke som nå, at de få som forsker innen logopedi i Norge, gjør det med utgangspunkt i bare ett av de fagområdene som logopedi består av, det være seg spesialpedagogikk, psykologi eller språkvitenskap. Forskere med et 5-årig logopedistudium bak seg vil på en helt annen måte ha en bred logopedfaglig bakgrunn for sin forskning. I dag er det ytterst få fast tilsatte logopeder i Norge som også er forskere, og behovet for norsk logopedisk forskning er stort. Vi ser for oss at vi kan få til en fullgod 5-årig logopediutdanning gjennom et samarbeid mellom flere universiteter, altså et samarbeid der spesialpedagoger, helseforskere og lingvister fra forskjellige institusjoner (universiteter og Statped), som alle har logopedi og/eller ønsker å ha det, kan utfylle hverandre faglig. Gjennom en digital plattform som leveres av UiA, som er det universitetet som pr. i dag er kommet lengst på dette området, vil et slikt samarbeid være fullt mulig. Hver institusjon som er med i samarbeidet, vil kunne ha sine egne studenter, f.eks. 20 i hvert kull, som dels mottar undervisning på campus, dels gjennom det digitale samarbeidet, der hver institusjon bidrar med den spesialkompetansen der de er fremst i landet.

Kapittel 8: Forskning

- UiA er enig i at det er behov for forskning innenfor ulike vanskegrupper. I tillegg er det imidlertid viktig at forskning innenfor det spesialpedagogiske feltet også ivaretar et bredere perspektiv. Vi etterlyser at forskning som har fokus på inkludering og det relasjonelle perspektivet anerkjennes i større grad. Det synes å være en tendens til at det anvendes et smalt perspektiv på spesialpedagogikken når en oppsummerer forskning innenfor dette området. Vi ser dette i ekspertgruppens rapport og i rapporten «Spesialpedagogisk forskning i Norge» av Holen, Sivertsen og Gjerustad, fra 2013, som ekspertgruppen støtter seg på. For eksempel, i oversikten over antall tidsskriftartikler i tidsrommet 2004-2012, som presenteres i den sist nevnte rapporten. Her er UiA satt opp med 9 artikler innenfor spesialpedagogikk og 110 innenfor pedagogikk. I dette tidsrommet hadde en av våre ansatte alene 9 tidsskriftartikler innenfor det spesialpedagogiske området.